

Baglyas Erika

# Az élet mint kényszerzubbonny

**Tarr Hajnalka: *Pedig menteset kértem***

• acb Galéria, Budapest  
• 2008. július 11 – augusztus 16.

Van egy világ, hófödte. Egyszerű takarója alatt húzódik meg a látszat mögötti lényeg. Amit látunk, nem pusztán hó, hanem egy hegy. Így laknak a lelki dolgok is a tettek és megnyilatkozások alatt, létezően, csak nem láthatóan. Akár TARR HAJNALKA legújabb rajzai, melyek egyszerűségükben megtévesztők. Méretükben néha aprócskák, de ezen „határokon” belül mégis nagyívű, üres felületek szolgáltatják a ritmust – egy belendített metronóm módjára. Falra szögezett papírok, még csak nem is a jobbik fajtából.

Öntörvényű vonalak, filctoll karistolása a száraz nyárban, a ki sem feszített (hisz’ minek) lapokon. De nem ezzel törődik a megfigyelő, mikor áthajol a felszínen: egy fiatal nő érzelmi élete fogalmazódik meg minisztorikban, merész, egyszerű tisztaság (ön)magán túlmutató, tartalmat közvetítő jelekkel. A képek néma világa egy ember néma világát tárja fel múlt időben, agyonhallgatott csönd kerít társat magának: magában a nézőben.

A 2006-ban a Magyar Képzőművészeti Egyetem Festő szakán diplomázott művésztől korábban néhány erős, konceptuális installációt láthattunk, melyek a grafikai és festészeti tanulmányok után in medias res találtak fogást a művészetben. A beuys-i és duchamp-i hagyatékból is merítő, de ezt a szellemi karaktert lírai érzékenységgel átító művek időnként életfilozófiai felütesekkel pontozták ki

a megkezdett út rajzolatát. Tarr minden eddigi munkájában, legyen az rajz vagy installáció, felkínál a nézőnek egy formát, amelynek rendszerében mint útvesztőkben navigálja az ember figyelmét, a héjról a tartalomra koncentrálva, a takaróról a betakartra, a megnyilvánulásból annak eredetére utalva.

A diplomamunkaként bemutatott<sup>1</sup> *Instant nyáj* (2006) 1400 darab hófehér, öntőformából született gipsz birkája sem csak üde tárgyi minőségében volt jelen: vonultak, átlépték a művészeti tér határait, kimozdultak a karámból a „természetbe”, városi állatként a publikus térbe. (HAPÁK PÉTER fotódokumentációja örökítette meg a nyáj alkalmi kirándulását a Déli pályaudvartól a Városligetig.) A csehországi Klenovában bemutatott installációjában (*Cím nélkül*, 2006) Tarr kéthónapos magányos kézimunkával 25 ezer darab gémkapocsból, egy súlyos „vasfüggönyt” készített, majd lógatott be egy 10 méter mélyen, a föld alatt lévő néhai börtönbe. Első budapesti önálló bemutatkozását (*Form*, 2006)<sup>2</sup> pedig – mint összes megnyilvánulását – a „dolgok végső megértésének a vágya” mozgatta. A Stúdió Galériában felállított homokozóban – „az üresség forma, a forma üresség”- tételt modellezve – mindenki kedvére játszhatott a megadott formákkal: fejben az élet játszmainak és megjelenésének biztosnak hitt formáival, kézzel pedig csak a kiállítottakkal.

A formák világa laza fonat, ám zárt láncolatú szervezőelv Tarr Hajnalka munkáiban. A megkonstruált tárgyak mibenléte ugyanakkor mindig tartalmazza a biztonságosnak vélt formációk szellemi esszenciáit is; azokat, amelyekkel

TARR HAJNALKA  
Instant nyáj, 2006 © Fotó: Hapák Péter



TARR HAJNALKA  
Instant nyáj, 2006 © Fotó: Hapák Péter





TARR HAJNALKA  
Cím nélkül, 2006, (Klenova, Csehország)

az ember öntudatlanul él, de amelyek ezekben a munkákban másodlagos jelentésükkel is elsődleges szervezőelvűvé válnak. Ahogy a kézimunka önmagában egy forma, a női létező kapcsolódó szerepek nyilvánvaló mechanizmusainak egyike, úgy a nyelv is az, amit használ. Ez ad „keretet” a gémpapírokkal bíbelődőnek ugyanúgy, mint a vakráma feszített vászonra ábrákat hímezőnek (*Fókusz transzplantáció*, 2005)<sup>3</sup>, vagy akár a 2006-ban a VIII. Kis Magyar Performance és Nehézzenei Fesztiválon bemutatott<sup>4</sup> tojáshejából álló installációjának is (*Végtelen történet*, 2004).

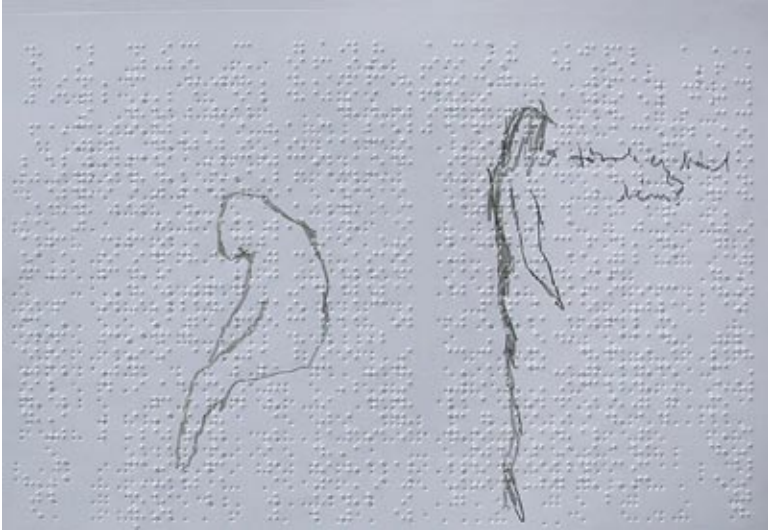
Ugyanez a forma-játék jelenik meg az utóbbi egy évben készült rajzaiban, amelyeken szavak, mondatok képében a nyelv is megjelenik. Éles – vagy legalábbis látszólag az – a váltás a konceptuális installációk és e lírai ösztönrajzok között. A tartalom maradt, csak a forma, a művész munkamódszere változott meg. Egy installáció hosszú fejben, gondolatban lefutott előkészítést, majd a tárgyak létrehozását, megrendezését igényli, ami többnyire helyspecifikus módon jelenik meg, és mint ilyen, gyakran csak egyszer kiállítható. A rajzokban ezt az előkészítő munkát iktatja ki, közvetlenül a papírra vetve mondandóját, a lehető legminimálisabbra redukálva a tudati kontroll működését, megkísérelve felszabadítani magát és teremtményeit a kombinációk kínálta tévedések lehetőségeitől, önszintézist gyakorolva egy darab papíron körülbelül öt másodpercig. Majd félredobva a lapot, egy újabb tisztázás újabb öt másodpercig. Ez volt jellemző azokra Braille-írással dombornyomott papírokra – eredetileg vakok számára kiadott könyvek, kiadványok (Pl. *Grimm legszebb meséi*, *Vakok világa*, illetve *Fürge ujjak* című magazinok) lapjaira – készült rajzaira, ahol

a szépség formateremtésének szándékát, azaz a megfelelés szándékát teljesen kiiktatta. Egy kuka mellett talált hófehér formák, amelyek a látóknak semmit nem jelentenek, de tartalmuk mégis ott van létezőként, akár a hó alatt a hegy. Ezeken az önmagukban is gyönyörű felületeken kis vonalgubanc emberek éltek a Braille pontok között szétcsúszott grafit-életet, mellettük pedig egy-egy mondat, öt másodperces történetek. A formát az használja, aki ismeri és érti, a Braille-írást többnyire a vakok, Tarr Hajnalka rajzait többnyire a látók. Kétféle nyelv, egyik kizárja a másikat, de nem-létük mindkét befogadó fél számára számottevő, mégpedig elérhetetlenségük okán, hiányukban az. Pusztá formák, amelyekbe bezáródik az ember, mint mindenre ölthető sztereotip köntösökbe. A rajzokon üres, mégis szívesen vagy csak kényszerűen agyonhasznált forma-mondatok állnak tükörként elélnk: „Főzők egy kávét, kérsz?” „Szerinted híztam?” „Lemegyek, veszek valamit.” Nincs nagyobb jelentőségük, mint a szokásoknak általában, csak a biztonságra mennek, akár a kiállítás címéül adott mondat: „pedig menteset kértem”. Több száz ilyen rajzot készített Tarr, több száz brutálisan köznapisággal, majd ezekből kiemelt néhány tucatot, amelyek a legesszenciálisabb módon adtak karaktert és formát annak a tartalomnak, amit ő is, mint mindenki más átél. Mindvégig képes volt megtartani bennük egy finom feszültséget, amely vonalai intimitásából és a melléjük írt hajszálpontos, éles, ironikus rutinmondatokból fakadt.

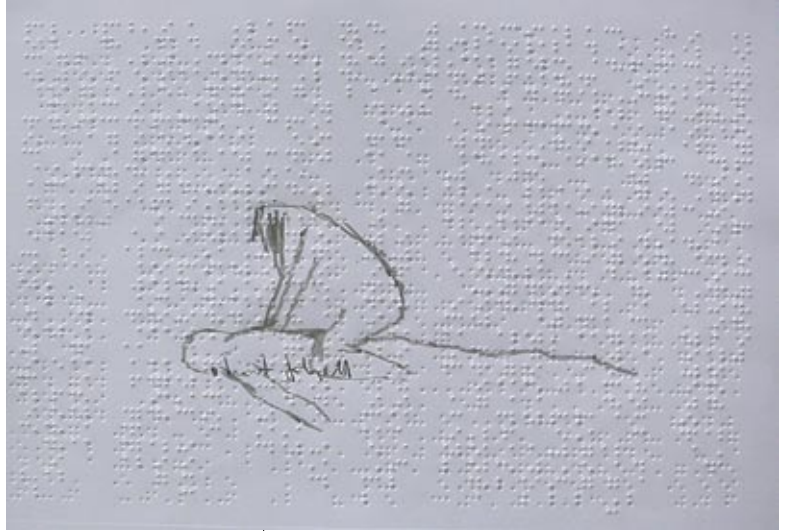
Ezek után tiszta lapokat vett elő Tarr Hajnalka, és a ceruza mellé egy filctollkészletet. Választott technikája „mentes” a kimódoltságtól – mint az ásványvíz, amit kért. Látjuk magunk előtt a művészt, egy, a hagyományos grafikai technikáknál sokkal újabb formával operálni, amely nem betanult, nem bekeretezett, hanem a kevésbé kontrollált, átélte énjéhez kötődik, a gyermekihez. A rajzok pedig, ahogy régen, most is élet- és helyzettörténetek, de eltávolodva a mesék minden jó, ha jó a vége világtól inkább a realitás felé közelítenek. Tarr Hajnalka legújabb történetei még csak nem is szomorúak, bár van bennük jó adag univerzális rémület, létrehozjuk aktuális állapotát konstatálva sorakoznak odaszögezve a falakra, alattuk egy-egy mondatos kommentárokkal, melyek címeknek is felfoghatóak. Tarr belakta ezt a teret is, mint minden formát, amit használ. A papírlapokról kiterjesztette alakot öltött mondandóját a falakra is, így aztán a diszperzitre kézzel felírt, vagyis felrajzolt képcímek is hozzátartoznak a képekhez, sokkal jobban, mint az egyébként használatos nyomtatott képcédula társaik, és felvetnek egy kérdést is: meddig tart például egy kép? Józan válasz lehetne a papír határa, de a rajzok alatt lévő mondatok elválaszthatatlanul kapcsolódnak magukhoz a képekhez: kitágítják az egyszerű

TARR HAJNALKA  
Síró nő áttetsző hálóingben; Ház előtt vizelő nő; Exhibicionista nő, 2008





TARR HAJNALKA  
főzők egy kávéét kérsz?, 2007



TARR HAJNALKA  
kicsit följebb, 2007

rajzokban manifesztálódó gesztust a tartalomközvetítéstől a kollektív jelenségek bemutatásáig. Sokatmondó már csak a 35 darab rajz címlistáját is végigolvasni, annyira szembetűnő a nyelvvel bíró költői véna: a címek mögött vonalakba szorult történetek vannak nem megírva, hanem „nem megrajzolva” lerajzolva. Az *Egy korall esetleges kialakulásától rettegő nő* csak egy szénfigura sziluett, aki a látszólag üres papír jobb felében van felskiccelve, míg a rettegés oka, a korallmintázat alig észrevehető, finom rajzolata mellette burjánzik, mintha nem is lenne, csak a nő félelme keltené életre. Az *Eltévedt nők* ciklámen fák között zöld testtel guggolnak kollektív magányukban. *Talán férjhez kéne menni?* – jön rá válaszul egy biztosnak vélt kérdés/megoldás-forma. A *Túl nagy nő* pedig már kinőtte házát, miközben a társadalom bevett mechanizmusait megkoptatta az idő. Tarr Hajnalka nem akar társadalmi kérdésekről vagy szerepekről beszélni, magát figyel, és amit lát, gondolkodás nélkül papírra veti. Ebben az önvizsgálatnak sem nevezhető gyakorlatban megélt vagy elképzelt helyzeteket öklendez fel, amelyekből magára ismer, aki igazán lát. Személyes kedvencem a *Síró nő áttetsző hálóingben*, az infantilizmus határát súroló jelenség gyönyörű, alig lehet eldönteni, hogy ez egy felnőtt ember vagy egy gyereklány rajza és élete. Éppen az teszi megrendítővé ezeket a rajzokat, hogy a fiktív vagy valódi eseményeket ábrázoló, gyakran banális témájú képek átéléssel vannak papírra téve: így például a *Ház előtt vizelő nő*, aki mögött vörös vonalkazalban ég egy kunyhó, vagy az *Exhibicionista nő*, akinek teste alig van, de virágos bugyija és rúzsos szája viszont igen. Jelentésüket vesztett szavak jutnak az ember eszébe, például az, hogy „őszinte”. *Számtalan jelenség közül ezektől félek a legjobban*, olvassuk egy rajz alatt. Igen, mások is így vannak ezzel, ki nem mondva; a képen egy emberforma, mellette pedig felismerhetetlen alakot öltő dolgok, kreációk, lelkünk szörnyszülöttei, nincs nevük, csak olyan formájuk, amelyet épp adtunk nekik.

TARR HAJNALKA  
Már megint sérült csónakokkal játszom, 2008



A több tucat, naplóként is felfogható rajz mellett – melyek között akad néhány, amit kár volt beválogatni, mert inkább csak gyengítik az összhangzatot – van pár különösen letisztult kép, amely legfeljebb három jelből és két színből áll: tulajdon-ságokkal alig bíró vonalállatokból, vonalemberekből, vonaltárgyakból egy-egy tiszta felületen. Az utóbbiakról nagy elődök rajzai juthatnak eszünkbe, olyan végsőkéig tisztult képletek, amelyek ereje leginkább abban áll, hogy nem akarva érik el a szépet, hanem úgy viselik azt magukon, mint egyetlen birtokukat, akár azt a „kényszerzubbonyt”, amit az élet egy élőnek jelent.



A szerző 2008-ban az Oktatási és Kulturális Minisztérium Kállai Ernő művészettörténeti-műkritikai ösztöndíjában részesül.

<sup>1</sup> *Diploma 2006 / Festő szak*. Barcsay terem (MKE), Budapest, 2006. máj. 16 – jún. 3.

<sup>2</sup> *Form – Tarr Hajnalka kiállítása*. Stúdió Galéria, Budapest, 2006. dec. 15 – 22.

<sup>3</sup> *Kód / installáció-kiállítás*. Művészetmalom, Szentendre, 2006. aug. 25 – okt. 1.

<sup>4</sup> *Koncept, koncepció, szemelvények*. Vasarely Múzeum, Budapest, 2008. febr. 28 – máj. 31.

TARR HAJNALKA  
Váratlan fordulat, 2008

